

Авраменко Іван,
викладач дитячої музичної школи №2
імені В. П. Шаповаленко (м. Полтава)

РОЗВИТОК ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ У КЛАСІ БАЯНА

***Анотація.** У статті розглянуто основні напрями і засоби розвитку технічних навичок гри молодих школярів на баяні та акордеоні, висвітлено методичні підходи роботи над міховеденням, звуковидобуванням, динамікою, темпом, ритмом, штрихами, розкрито методичні підходи до роботи над гаммами, вправами, етюдами.*

***Ключові слова:** учні, баян, акордеон, навички, техніка виконання, відпрацювання, вправи, етюди.*

***Постановка проблеми.** Інструментально-виконавська підготовка учнів до публічних виступів починається з роботи над технічним матеріалом, роботою над посадкою, постановкою інструмента та рук. Існують різні методи роботи з починаючими баяністами та акордеоністами. Всі вони мають право на життя, але важливо, щоб навчання було послідовним та виключало можливі прогалини в навчанні. Вдалий підбір репертуару та матеріалу для розвитку технічних навичок учнів молодших класів сприяє швидким успіхам учня.*

***Виклад основного матеріалу.** Запорукою успішної роботи педагога є, перш за все, доступність та послідовність вимог та вказівок, адресованих учню. Взаємозв'язок цих двох принципів дидактики очевидний на початковому етапі навчання.*

Перше, з чим знайомиться учень, це звуковидобування. Виразний звук – основа художнього виконання музичного твору. На характер звука впливають: тембр, динаміка, спосіб звуковидобування. Учням-початківцям викладач дає вправи для освоєння гри. Для вироблення різної сили звука корисно виконувати один звук або співзвуччя почергово в таких варіантах: ppp, pp, p, mp, mf, f, ff, fff, ff, f, mf, mp, p, pp, ppp. А потім так: p, f, або грати кресендо та дімінуендо. Велику роль грає філіровка звука, коли якийсь окремий тривалий звук або

співзвуччя посилюється чи послаблюється через різну швидкість ведення міха.

У процесі навчання учень засвоює два основних способи виконання.

1. Кистьовий (пальцевий) – за рахунок руху кисті чи пальця. Міх ведеться рівномірно, він виконує тільки динамічне завдання.
2. Міховий – за рахунок особливого ведення міха при узгодженій участі в грі кистей та пальців рук.

Учні молодших класів за своєю основні засоби звуковидобування при кистьових (пальцевих) рухах: легато, нон легато, стакато. Рідше виконують – деташе, портаменто, міхове тремоло, маркато, сфорцандо, акценти.

Для відпрацювання якості звука та деяких засобів звуковидобування рекомендують:

- 1) навчити уповільнювати темп, виконуючи крещендо (учні прагнуть збільшувати темп при посиленні звука), необхідно відпрацювати уповільнення темпу (за таких же умов);
- 2) якщо мелодія йде у висхідному русі, варто відпрацювати посилення звучання, а низхідному русі – зменшення звучання, навчити грати закінчення фраз з поступовим зниженням сили звучності;
- 3) при гріс такато у верхньому регістрі на крещендо треба поступово насичувати звучання, робити звуки більш глибокими, тому що верхній регістр звучить слабко;
- 4) навчити гратисильним та тихім звуком;
- 5) відпрацювати акценти;
- 6) чітко грати акорди;
- 7) грати на гранично широкому міху співучі мелодійні проведення, на короткому міхове денні – фрагменти легкої, гострої звучності, впевнено володіти міхом у тісному, середньому та широкому положенні;
- 8) виробити ритмічність при виконанні музичних творів, етюдів і вправ;
- 9) виділяти ноти з випадковими знаками, зміну гармонії при модуляції та відхиленні від тональності.

Всіх цих рекомендацій слід дотримуватись на уроках відпрацювання та

виконання технічних вправ. Не слід забувати, що на рівний співучий звук не повинна впливати гра лівої руки, зміна напрямку міховедення має бути однакової сили звучання, що залежить від постановки інструменту та рук. Технічна майстерність виконавця – це вміння використовувати різноманітні види музичних прийомів, необхідних для виконання різноманітних художніх завдань.

Розвиток технічної майстерності не може бути самоціллю, а має пов'язуватись із логікою музичного мислення. У цьому суттєву роль відіграють такі аспекти.

1. Розвиток техніки при грі різноманітних творів.

2. Використання етюдів для відпрацювання різних видів техніки.

3. Розвиток швидкості вилучення звуків, чіткості, відчуття ритму, співучості, оволодіння різними прийомами звуковидобування на матеріалі технічних вправ, у тому числі гам, арпеджіо, акордів.

4. Застосування вправ, дібраних до конкретних п'єс або окремих важких місць у них. Такий вид вправ, на жаль, рідко використовується, але сприяє кваліфікованому виконанню творів.

Відпрацьовуючи техніку на окремих вправах, можна ставити перед учнями різні завдання (працювати над динамікою, штрихами, ритмом, темпом). Так доречно вчити вправи у дуже повільному темпі. Велику увагу слід приділяти розвитку ритму. Для цього треба відпрацьовувати ритмічні побудови, пунктирні, синкоповані ритми тощо. Корисно пограти правою та лівою руками окремі групи нот в якомусь одному темпі, а потім виконувати їх разом. Так учень навчиться утримувати в пам'яті обидва малюнки, та зможе їх зіграти окремо, незалежно один від одного.

Зрозуміло, технічний ріст учня залежить від низки причин: музичних здібностей, якості інструменту, часу та умов для заняття, підбору навчального репертуару.

Виконання вправ та етюдів дозволяє баяністу (акордеоністу) оволодіти комплексом технічних прийомів, без чого неможливе виконання важких для

учня творів. Вправи та етюди мають постійно ускладнюватись і виконуватись систематично. Така робота принесе користь.

Етюди за змістом поділяють на розділи, які відносяться до різних видів техніки. Наприклад: положення правої руки при гамоподібних рухах; положення правої руки при грі арпеджіо; повороти кисті; положення правої руки при грі п'ятьма пальцями (баян); мелізми; репетиції; стакато; співучий звук та елементи поліфонії; розвиток техніки лівої руки; інтервали та акорди.

Виконання етюдів не тільки закріплює набуті навички, але й надає розуміння емоційного змісту та образу музичних творів. Етюд є обов'язковим твором при складанні екзаменів в музичній школі в сукупності з іншими.

Етюди можуть бути різними за змістом. Наприклад, більш складні два етюди Левка Ревуцького – це «класичні приклади жанру, розраховані на справляння ритмічних труднощів. Етюди Віктора Костенка (ор.8) (не слід плутати з його знаменитим циклом з 11 етюдів у формі старовинних танців (ор. 19)) по характеру далекі від значення технічних вправ, це самостійні п'єси романтичного характеру. Це синтез наближеною до народної мелодики та класичної європейської сюїти. Кожен етюд можна порівняти з літературним жанром новелою» [2].

Головне у творі – це його художньо-образна сторона, технічні елементи підпорядковані їй. Цього не треба забувати при роботі над етюдами та вправами. Учням треба контролювати свою гру, під час якої намагатись не дивитись на клавіатуру, відпрацьовувати вправи і пасажі, заплющуючи очі, уважно прислухаючись до звуків інструменту, навіть у найсухіших вправах можливо неухильно спостерігати за красою звука.

Вивчаючи гами, корисно спочатку їх грати цілими нотами, потім половинним, четвертними. Це розвиває в учнів відчуття ритму та темпу. Зміна міху може відбуватись після кожної ноти, після чотирьох (у розведення та зведення), пооктавно, а потімі в три октави врозжим та три октави узведення. У порядку тренування можна робити й інші зміни міховедення: по два, по три та іншу кількість звуків.

У молодших класах корисно грати, затримуючи перший тон, граючи по дві октави. При грі пооктавно, зміна напрямку міховедення іде через сім нот. Також учні відпрацьовують гру гам двома руками, але для відпрацювання координації рухівлівої і правої рук корисно розучування вправ з полі ритмічним малюнком. Наприклад, це два звуки вправій руці на один бас, три звуки в правій руці на два баса, чотири звуки в правій руці на три баса та навпаки. Корисно учням молодших класів грати гами тріолями, квартолями тощо.

Щоб домогтися технічної досконалості виконання твору, рекомендується застосовувати метод відокремлення найважчих місць, котрі відпрацьовуються додатково. У таких випадках досягається якісне, рівне звучання музичного матеріалу з технічного боку, а вподальшому проводиться робота надрозкриттям музичного образу твору. Якщо в п'єсах є дуже важкі місця, педагогам рекомендується добирати вправи, у яких відпрацьовується фактура цих місць у різноманітних положеннях та повтореннях.

Для учнів музичних шкіл існує необхідний мінімум технічних вправ для виконання: мажорні та мінорні гами (унісон, терціями, секстами); арпеджіо; акорди; хроматична гама. Разом із тим ведеться робота над звуком, міховеденням, штрихами. Виконання гам не може бути формальним, адже вони можуть використовуватись у музичних творах. Важливим є розвиток слухомоторних навичок, а не просто розвиток швидкості, яка не може бути показником технічної оснащеності, а тільки якісною стороною. При розвитку техніки в першу чергу повинен бути активним слух виконавця. Результатами виконання вправ мають бути звукові, тембральні, штрихові якості в сукупності з розвитком технічної сторони виконання. Але пам'ятаємо, що в обов'язковому порядку при виконанні вправ повинні бути визначені навчальні завдання, інакше ці вправи будуть марні та не принесуть користі.

Висновки. Талант потребує дуже дбайливого відношення до себе. Досвідчений педагог плекатиме рости таланти від уроку до уроку, з року в рік, а не губити його надмірними труднощами. Те, що закладається при навчанні в

дитинстві, потім ми несемо через все життя і помилки виправити буде важко або навіть неможливо.

Список використаних джерел

1. Акулян. М. Розвиток технічних навичок при роботі над творами технічного плану на уроках : методична розробка. Одеса, 2021.
2. Коваль. Б. Технічний розвиток учнів у класі баяну. Львів, 2024.
3. Сидорук М. Етюд у музичному навчанні : метод. рекомендації. Львів, 2024.

Ананенко Альона, Балясний Іван,
викладачі Кобеляцької дитячої музичної
школи Кобеляцької міської ради
(м. Кобеляки)

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ ВЗАЄМОДІЇ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА ТА УЧНЯ-ВОКАЛІСТА

***Анотація.** У статті розкриваються принципи творчої взаємодії концертмейстера і вокаліста, характеризуються основні методи їх сумісної роботи у процесі навчання учня-вокаліста.*

***Ключові слова:** принципи, методи, концертмейстер, учень-вокаліст, взаємодія, співтворчість.*

***Постановка проблеми.** Робота з підготовки учня-вокаліста до професійної діяльності спирається на весь багаж теоретичних і методичних підходів, накопичених загальною і музичною педагогікою. Досліджуючи проблему спільної професійної діяльності вокаліста і концертмейстера, ми спиралися на загальні дидактичні засади і принципи, структуру діяльності особистості. Актуальним для дослідження механізму взаємодії співака і концертмейстера в творчому процесі та виявлення найбільш оптимальних методів для її реалізації є вивчення проблеми взаємодії особистостей у контексті їх спільної професійної діяльності, а також опосередкування міжособистісних стосунків її змістом.*

***Виклад основного матеріалу.** В аспекті нашої роботи виконавська*